

Efter Utøya

Bilderna lämnar mig inte. Ön från ovan med ungdomarna på väg att fly ut i vattnet. Deras ankomst till fastlandet, ropan och gråten. Scenerna som klöv vår sommar mitt itu och skapade ett före och ett efter. Efter Utøya är en annan värld. I den världen måste varje ord och budskap prövas och vägas för att vi ska veta om det bär. Det gäller i kyrkan likaväl som i folkbildningen. Vad är evangelium efter en så formidabel provokation mot livets innersta och djupaste värden? Vad gör vi som folkbildare för att möta ångesten och uppgivenheten som ligger så nära efter den stora katastrofen?

”Han missbrukade vår tillit”, sa en av flickorna som just räddats ur vattnet. Frågan är vad vi gör i våra sammanhang för att återskapa den. Ett sätt är att lyssna till ungdomarna själva, som stått öga mot öga med livets förgörare. Inte bara till dramatiken, de nästan fiktionsartade berättelserna om rädslan och flykten undan gärningsmannen. Vi kan också lyssna till det andra, det som fick dem att inte ge upp. Det som mitt i det fasansfulla fick dem att orka och skydda varandra.

Jag tänker speciellt på de tre flickorna som simmade rakt ut i havet utan att veta om de skulle klara sig över till andra sidan. När krafterna tröt och de var nära att ge upp kom orden från Nordahl Griegs sång över den enas läppar:

”Fienden runt omkring gå in i din tid

Under en storm av eld, vig dig till strid...”

”Till ungdomen” (här i Lars Åke Lundbergs översättning) är kampsången som bar flickorna genom vattnet. Där fanns orden som formulerade den utsattes fråga:

”Kanske din fråga är öppen och naken

Vad ska jag kämpa med, vad är mitt vapen”

Och så svaret som genom sången överförts från generation till generation och nu räcktes flickorna i nödens stund:

”Här är ditt värn mot våld, här är ditt svärd

Tro på att livet vårt är något värt...”

Det var det kampen gällde. Det stod om livets värde. Varje simtag blev i den stunden ett krafttag för alla människors värde. Nu handlade det inte bara om det egna livet. Det hade det antagligen varit lättare att släppa taget om i utmattningen och utsattheten där i vattnet. Men genom sången fick flickorna kontakt med något som är mer och större än det egna och därmed också styrka att simma – och vittna.

Budskapet från Nordahl Grieg, som själv blev nedskjuten i ett brittiskt plan över Berlin under kriget, är fred. Att kärleken till livet buren i en öppen famn kan stoppa skjutandet.

”Detta är löftet nu, här är min hand”

Den handen är det kyrkans, folkbildningens och ytterst varje vuxen människas ansvar att räcka ut. Att visa att vi finns där och är beredda att försvara livets värde och mening. Det är inte alltid enkelt för efter Utøya prövas, som sagt, trovärdigheten i våra utsagor på ett nytt sätt. Menar vi vad vi säger? Är vi ”äkta”, inte förklädda till det ena eller det andra. Och är vi också beredda att dö för våra värden?